

CENTRO EUROPEO DI STUDI TRACI

Anul XV. Nr. 145.

Decembrie 1986

Noi Tracii

00187 - Roma, Foro Traiano 1/A

Tel. (06) 679.77.85

«Cei mai viteji și mai drepți dintre Traci»

de Adina BERCIU-DRĂGHIESCU

Geții aparțineau marelui neam al Tracilor și împreună cu Dacii constituiau unul și același popor și vorbeau aceeași limbă. Către sfârșitul mileniului I î.e.n. Geto-Dacii se desprinseseră din masa general tracică și se individualizaseră ca entitate etnică și lingvistică a ramurii de nord a Tracilor. Toate descoperirile arheologice arată că în secolul VI î.e.n. Geții ajunseseră la un înalt nivel de dezvoltare socială, politică, militară și culturală. În mediul getic se înființaseră și coloniile grecești de pe litoralul vestic al Mării Negre, interesele negustorilor greci împletindu-se cu cele ale aristocrației autohtone, deja detașată din masa tribului și a uniunilor tribale.

În ajunul confruntării cu armata persană Geții erau organizați în puternice uniuni tribale. Ei locuiau pe întreaga arie geografică dintre pantele de nord ale munților Haemus (Stara Planina) - Balcanii de azi -, Carpații Păduroși la nord, litoralul de vest și de nord al Mării Negre și Nistru spre est, Dunărea Mijlocie și Morava către vest și sud-vest. În acest spațiu, Geto-Dacii au creat o civilizație materială și spirituală superioară aceleia a neamurilor învecinate. Aceasta a suferit înrâuriri din partea lumii elenice și apoi elenistice, înrâurire ce a avut un caracter reciproc. Geto-Dacii au asimilat în mod creator elementele de civilizație grecească și, încorporându-le în fondul autohton care nu a fost afectat, și-au păstrat originalitatea și vitalitatea. De asemenea, și contactul cu civilizația și în special cu arta persană din epoca Achemenizilor a stimulat apariția și dezvoltarea unei arte proprii tracogetice, dar nu a putut întuneca puterea de creație originală a acesteia. Același

lucru s-a petrecut și cu influența scitică și celtică, iar mai târziu cu cea romană, care a fost cea mai profundă.

Izvoarele antichității privind pe strămoșii noștri Geto-Daci sunt în general puține. Totuși, pe baza documentării literare antice, se poate reconstitui unitatea etnică și lingvistică a Geto-Dacilor. Cei dintâi care au intrat în lumina istoriei scrise au fost Geții care se găseau în apropierea lumii elenice. Prima atestare antică într-un izvor scris se referă la una din calitățile militare ale Geților: vitejia lor. Această mențiune o găsim la istoricul grec Herodot, care a trăit în secolul V î.e.n. și care, în lucrarea sa *Istorie*, descrie destul de amănunțit campania lui Darius, regele Perșilor, împotriva Sciților din anul 514 î.e.n. Cu această ocazie, Herodot arată că singurii care s-au opus, cu armele în mână, puternicei armate persane, apărându-și libertatea și independența, au fost Geții, «*cei mai viteji și cei mai dreپți dintre Traci*», subliniind prin aceasta cele două trăsături morale majore ale strămoșilor noștri, pe care poporul nostru le-a păstrat ca pe un scump tezaur la care a adăugat sentimentul mândriei și al demnității că s-a născut pe aceleași meleaguri pe care înaintașii săi le apărau acum două milenii și jumătate, înfruntând armata celui mai puternic stat al antichității, cum era cel persan în secolul al VI-lea î.e.n.

Încă din 546 î.e.n., regele Cyrus - fondatorul statului persan - cucerise Asia Mică și toate orașele grecești de pe coasta Mediteranei răsăritene. În 525 î.e.n., Cambyses - fiul lui Cyrus -, a cucerit Egiptul, așa încât când Darius I a ajuns rege al Perșilor, în 521 î.e.n., statul persan se întindea din India până în Egipt și la Mediterană. În vremea noului monarh statul a dobândit un pronunțat caracter militar, totul fiind subordonat regelui și aristocrației militare. Armata era foarte numeroasă, formată din pedestrași bineînarmați, din cavalerie și din navele de luptă ale cetățitor grecești și feniciene supuse.

Campaniile lui Darius contra Sciților de la sfârșitul secolului al VI-lea î.e.n. au constituit unul din cele mai importante evenimente petrecute după așezarea Tracilor în jumătatea de est a Peninsulei Balcanice și după colonizarea greacă pe țărmurile Traciei antice. Cauzele care au determinat această acțiune au fost multiple și complexe. După Herodot, Darius vroia doar să «pedepsească» pe Sciți din cauza incursiunilor acestora în Imperiul Persan, dar aceste incursiuni de jaf se petrecuseră cu un secol și jumătate înaintea lui Darius. Așa încât «pedepsirea» Sciților era mai degrabă un pretext.

Pregătirile făcute de Darius au fost pe măsura Imperiului universal în fruntea căruia se găsea. În primul rând, el a trimis corăbii să cerceteze coastele Pontului Euxin și iscoade care să culeagă informații despre Sciți, Greci și despre Geți, desigur. În centrul preocupărilor lui Darius stăteau atunci problemele lumii grecești și necesitatea pentru Imperiul Persan de a transforma Marea Neagră într-o «mare persană». Pentru aceasta trebuiau cucerite cetățile grecești de pe coasta de vest și de nord a Pontului Euxin și supuse neamurile din interior - din hinterland -, adică Tracii meridionali, Geții și Sciții. În felul acesta s-ar fi asigurat controlul strămtorilor pentru a lipsi Grecia și în special Atena de grăul pontic și getic, cât și de lemnul necesar construcției corăbiilor, dând astfel o lovitură de moarte Atenei, viitorul său dușman, cum

s-a și întâmplat.

Când toate pregătirile au fost gata, Darius a pornit din Suza în fruntea armatei sale. Forțele concentrate în expediție au fost uriașe. După Herodot, acestea au fost de 700.000 de oameni și 600 de corăbii. Armata persană a trecut Hellespontul pe un pod de vase construit de arhitectul Mandrocles din Samos; după aceea flota de Ionieni a primit ordin să se îndrepte spre gurile Dunării și să pătrundă în sus pe fluviu până la un loc potrivit unde trebuiau să construiască un pod care să lege malurile fluviului Dunărea pentru armata de uscat condusă de rege, care între timp înainta prin zona tracă spre nord. La trecerea Hellespontului Darius - relatează Herodot - *«privea cu nesăț Marea Pontului, vrednică de a fi privită. Dintre toate mările, este într-adevăr cea mai minunată»*. Armata terestră a înaintat fără prea multă grabă, Darius făcând nenumărate popasuri și ridicând stele funerare care să amintească de trecerea sa prin acele ținuturi. Coloniile grecești care se aflau la mieznoapte de orașul Apollonia și Mesembria nu s-au opus forței Perșilor, după cum nu au făcut-o nici triburile trace. În drumul lui pe uscat, singura rezistență a venit din partea Geților.

Este de presupus că împotrivirea armată a fost inițiată fie de uniunea de triburi getice din sudul teritoriului cuprins între Dunăre și Marea Neagră, fie din partea de nord, din zona cetății Histria până în apropiere de gurile Dunării.

Posibil ca atacurile getice să se fi petrecut sub forma hărțuielii executate de arcași călări, având în vedere disproporția numerică dintre Perși și Geți.

Astfel au intrat Geții în lumina izvoarelor scrise: printr-o acțiune militară de apărare. Nu este întâmplător faptul că strămoșii poporului român își fac debutul în relatările anticilor prin încercarea de respingere a celei mai mari forțe politice și militare a vremii, Imperiul Persan.

Lupta pentru libertate și independență va deveni o constantă a istoriei românești.

După confruntarea dintre Geți și Perși, expediția lui Darius și-a continuat lupta. Despre etapele următoare ale înaintării oștirii persane prin spațiul dintre fluviu și Mare se cunosc puține detalii. Este de admis că alte rezistențe nu au mai fost întâlnite în cale, iar cetățile colonii grecești - Tomis, Histria -, impresionate de demonstrația flotei trimise de Darius și apoi de imensul corp terestru comandat de el, se vor fi supus fără rezistență.

În cele din urmă, Darius, hărțuit de atacurile Sciților care s-au ferit să dea o luptă deschisă, a hotărât retragerea. Din relatările lui Herodot se desprinde ideea că expediția s-a soldat cu un eșec. Retragerea armatei lui Darius s-a făcut într-o atmosferă ostilă și a fost precipitată, trebuind să abandoneze animalele de povară, multe din bagaje și oameni grav răniți. Populația din cetățile grecești i-a hărțuit și ea pe Perșii care se retrăgeau și în același timp s-au revoltat împotriva lui Darius refuzându-i suzeranitatea. Represiunea persană a fost promptă și, în ciuda eșecului campaniei militare împotriva Sciților, cetățile din Bosfor și Propontida au fost readuse la ascultare.

Răsboiul dintre Geți și Perși din anul 514 î.e.n. va deschide seria unor

mari și îndelungate confruntări în timpul cărora atât ei cât și urmașii lor, Românii, se vor afirma prin faptele de vitejie legendară în lupta lor dreaptă pentru apărarea libertății și independenței gliei strămoșești. În acest sens este încărcată de profunde semnificații afirmația că «setea de libertate și dreptate ne-au lăsat-o moștenire strămoșii, înaintașii care s-au luptat cu Darius, cu mulți împărați romani, apoi - după o conviețuire îndelungată cu Romanii și nașterea poporului român - cu mulți alți cotropitori din timpul migrațiilor și năvălirilor barbare, iar odată cu dezvoltarea formațiilor statale și a celor trei principate, Țara Românească, Moldova, Transilvania cu Imperiile Otoman, Țarist și Habsburgic».

SE POATE RECONSTITUI LEXICUL DAC?

Originea numelui «VOICU»

de GEORGE VAIDA și IONEL CIONCHIN

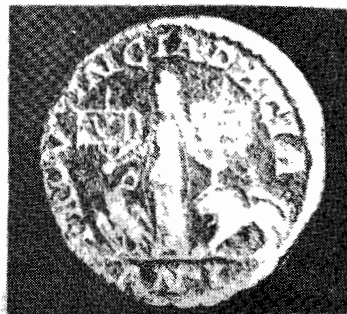
Dorind să intre în grațiile Corvinilor, curtenii lingușitori le-au scormonit antice și «înalte» origini. Unul i-a făcut descendenții cutărui dregător al Romei antice, altul - mai ingenios - a alcătuit o poveste de dragoste între soția lui Voicu și regele maghiar. Rodul adulterului ar fi fost «bastardul regal» lancu, iar singura dovadă a «augusteii» sale origini, inelul furat de un corb, pasăre mintenaș doborâtă de copilul de-o șchioapă. Povestea este prea bine cunoscută, ca s-o redăm mai pe larg. Regele, mobilizându-și sentimentele paterne, l-ar fi înobilat pe Voicu (dar de ce și pe frații săi?) ca mulțumire pentru că trecuse cu vederea aventura soției, ba i-a conferit drept blazon chiar corbul cu inel în cioc...

Înduioșătoarea poveste (ba încă și «documentar» dovedită prin corbul heraldic cu inel) merită să stoarcă lacrimi simțitoarelor nemeșite de la curtea din Buda!

Numai că există și alte dovezi care lămuresc numele de *Corvinus*, iar corbul cu inel în cioc este cu peste un mileniu mai bătrân decât generosul rigă Sigismund de Luxemburg.

Împăratul roman Filip Arabul (244 - 249 e.n.) a avut mult de furcă în Dacia atât cu băștinașii pururea porniți pe răsboaie, cât și cu Dacii liberi din jurul ei. Și-a glorificat izbânzile, atât cele rele cât și cele măsluite, emițând în

*Monedă romană
atribuită lui Filip Arabul,
cu inscripția
PROVINCIA DACIA.
Sub însemnele Legiunii
a V-a Macedonica,
se distinge corbul dacic,
cu inel în cioc.
(Apud I. Donoiu).*

Dacia moneda reprezentată în ilustrație, unde, în stânga jos, se recunoaște corbul dacic cu inelul în cioc. Acesta ar fi un început de dovadă că Iancu nu era de origine sârbă - cum încerca să insinueze istoricul maghiar Borowsky Samu -, ci de fel din Munții centrului Daciei, unde simbolul corbului cu inel dănuia cel puțin din antichitate.

Se susține că *Voicu* ar fi fost un nume slav.

Fără îndoială, în limbile slave există un nume *Vojk* sau *Vojko*, dar mai există și omofonii între numele aparținând diferitelor limbi. Astfel, românescul *Radu* (uneori *Radul*) este eronat considerat același cu slavul *rada* sau *rado*, ba chiar și cu germanicele *radulf* și *Rudolf*.

Mai amintim că în articolul *Până când s-a vorbit limba dacă?* demonstrăm persistența unui vocabular dacic în româna evului mediu incipient și exemplificăm prin analizarea (cu ajutorul similitudinilor daco-irlandeze) conținutului semnatic al unor vechi nume voievodale românești, ca *Menumorut* și *Gelu* («Noi Tracii», nr. 123, februarie 1985, pp. 1-6).

Cunoscând că din irlandeză lipsește consonanta V, fiind suplinită prin B, alteori prin F, și că unui U irlandez uneori îi corespunde un O românesc (cf. *Du-brogach - Dobrogea*), vom căuta să identificăm semantic corespondentul irlandez al lui *Voicu*, la litera B (O'Donail, *Dicționar irlandez-englez*, Dublin, 1977, p. 156) și vom afla un *buigh*, tradus prin engl. *tan* (bronzat, oacheș, ars de soare).

Să fi fost *Voicu* oacheș la față? Deși nu suntem în posesia vreunui portret, putem răspunde afirmativ, chiar despre boiul întregii sale familii, căci latinul *Corvinus* înseamnă tocmai *corbiu*, *oacheș* sau «cu părul negru - corb».

Grațiile coroanei ungare au fost câștigate prin eficiența luptătorilor cnezului *Voicu* Corvinul împotriva Turcilor, înlesnindu-i - și prin trecerea la catolicism - pătrunderea în rândurile nobilimii.

Deci *Voicu* este forma tardivă a unui cuvânt dacic cu accepțiunea de *oacheș*. Corbul cu inel este un simbol dacic, iar *Corvinul* reprezintă traducerea în latină a dacicului tardiv *Voicu*, *oacheș*.

Concluziile ce se impun de la sine nu sunt într-atât de romantice ca poveștile debitate de curteni, iar adevărurile fierte în sirop de zmeură nu mai sunt adevăruri.

Limba dacă în altă viziune

TEZA FALSĂ A DISPARIȚIEI GETO-DACEI

de AUREL STOICANU

1. PREAMBUL

Din expunerea făcută până acum rezultă că limba română dobândește o nouă calitate, o poziție mai elevată și mai prestigioasă în familia limbilor indoeuropene, dovedindu-se că e soră (prin traco-geto-dacă) de la obârșii cu limba latină, iar limbile neolatine îi devin nepoate. Prin pelasgă, româna ar putea fi chiar mama latinei. În ambele cazuri se respinge ideea dispariției dacei și a înlocuirii ei cu latina.

De asemenea, beneficiază de o înălțare corespunzătoare, în grad și prestigiu, și poporul românesc, care nu «s-a format» printr-o sinteză daco-romană, ci este însuși poporul dac, în continuare, care a asimilat complet elementul roman din așa zisa sinteză (cum a asimilat apoi atâtea altele), adică pe coloniștii ziși «romani» (de fapt neitalici și nelatinofoni), sporindu-și creșterea lui proprie (cu Romanii italici având legături frățești din originile indoeuropene, într-o ipoteză subsidiară contribuind puternic la însăși geneza popoului roman).

Pentru a ne păstra marele avantaj dobândit, înalta poziție câștigată și a o populariza, e nevoie ca oamenii noștri de știință să combată vechile prejudecăți și erori tradiționale care mai stau în calea noii concepții.

În cele ce urmează vom examina motivele pentru care e necesar să fie părăsită teza eronată a dispariției limbii dace și a înlocuirii ei cu latina, ca și teza formării prin sinteză daco-romană a popoului român cu sublinierea rolului esențial al Romanilor.

2. PE CE ARGUMENTE S-AR BAZA TEZA DISPARIȚIEI

În sprijinul tezei dispariției și a înlocuirii ei cu latina se invocă următoarele «argumente»:

- A. depopularea Daciei, prin exterminarea populației băștinașe,
- B. importul masiv de coloniști, crearea de orașe, *vici*, *pagi*,
- C. impunerea vorbirii armatei și administrației romane,
- D. superioritatea culturală a Romanilor, prestigiul limbii, moda,

E. interesele aristocrației și ale păturilor orășenești,
F. căsătorii la țară între Daci și femei romane (O. Densușianu),
G. căsătorii între veterani și femei dace,
H. introducerea latinei prin sclavii liberați,
I. introducerea latinei prin proprietarii romani,
J. afluxul țăranilor spre lucrări de construcție în orașe,
L. trimiterea învinșilor ca auxiliari în armatele romane,
M. romanizarea prin drept și limba folosită în justiție,
N. penetrația lentă romană dinaintea cuceririi Daciei și înrâuriri după părăsirea ei.

Să le examinăm pe rând.

A. DEPOPULAREA DACIEI CUCERITE

Dacia ar fi rămas împuștinată în bărbați (*viris exhausta*), așa că s-au adus din toate părțile Imperiului (*ex toto orbe romano*) multe gloate (*infinitas copias hominum*, după Eutropiu, autor care nu inspiră încredere) ca s-o repopuleze. Campionul acestei idei de «exterminare» a Dacilor a fost Petru Maior (cf. *Istoria pentru începutul Românilor în Dacia*, p. 57; *Scrieri*, ed. crit., București 1976), care, din nobil patriotism, voia, ca și Șincai, să afirme puritatea romană, ca limbă și popor. El motiva exterminarea prin ura Romanilor contra Dacilor. Erau păstrați doar puțini prizonieri, pentru triumf. Mulți se sinucideau, iar alții plecau la Sarmații prieteni, cum arată scenele de pe columnă. P. Maior atrăgea atenția că nu trebuie să comparăm stările de atunci cu cele moderne (când protejăm țăranii, pentru asigurarea aprovizionării), ci cu cele de sub Turci, când se practica pustiirea. Să le comparăm cu distrugerea Cartaginei, a Corintului, Ierusalimului, apoi cu năvălirile barbarilor etc.

Teza extremistă a lui Eutropiu și a lui Petru Maior este infirmată azi. Nu s-a ajuns la exterminare. Nici-o scenă de pe columnă nu arată masacre. Să nu uităm că pe aceeași coloană se arată și Daci care se supun învingătorului cu familiile lor (scenele 123, 130, 141), alții care se reîntorc de unde se refugiaseră cu vitele și cu avutul (scena 155), în timp ce alte triburi se predaseră de bună voie înaintea terminării războiului, scăpând deci cu viață. Au mai rămas în viață copiii, bătrânii și femeile (după Giurescu, cel puțin trei sferturi din populație; desigur mai mult). Se înregistrează și revolte ale Dacilor supuși, în anul 117 sub Adrian, apoi sub Antonin Piul și alți împărați, în 138, 143, 166-175, cea mai puternică fiind în timpul războiului cu Marcomanii din 192. Aceste revolte sunt relatate în afara atacurilor date de Dacii liberi: Costobocii, care au năvălit în Moesia în 170, marea incursiune sub Commodus, 180-192, cu tulburări în Dacia supusă, colonizarea probabilă a 12.000 Daci liberi în provincie, la 218. În secolul III au loc frecvente incursiuni. Carpii sunt menționați în alianță cu Hunii la 380. (Zosimos, IV, 34). Au mai atacat și alți Daci liberi. Dacia cucerită cuprindea numai Oltenia, Banatul și o parte din Transilvania, restul imensului Imperiu geto-dac (Crișana, Maramureș, Bucu-

vina, Muntenia, Basarabia etc.) fiind liber. Chiar distrugerea Cartaginei, Corintului și Ierusalimului n-a însemnat în realitate și pieirea totală și bruscă a popoarelor respective. Comparația cu împrăștierea poporului evreu nu e valabilă pentru Daci, care erau mult mai numeroși și se întindeau pe o arie extrem de largă. Nu poate fi valabilă nici comparația cu dispariția, rând pe rând, a barbarilor cuceritori de mai târziu, deoarece aceștia erau migratori și cu un nivel cultural scăzut. De asemenea, nu se compară un război sistematic de cucerire cu expedițiile gen «după noi potopul»; trebuie menționat echilibrul economic al provinciei.

Pe drept se relevă azi absurditatea exterminării care ar rezulta din cuvintele *viris exhausta*, la care se adăugau acelea pe care împăratul Iulian din sec. VI le punea în gura lui Traian: am «nimicit neamul Geților», neluându-se în seamă că verbul *exeilon*, folosit de Iulian, înseamnă nu numai *nimicit*, ci și *subjugat* și că textul este intenționat satirico-retoric. Chiar Zonaras, care spune lămurit că după victoria lui Traian «poporul Dacilor și provincia lor a început să fie romană», exclude exterminarea. E vădit lucru-remarcă Russu - că istoricii exagerau mult cu laudele acordate cezarilor. Astfel Domițian se fălea că a desființat *radical* pe Nasamoni, iar Dioclețian pe Transtagnezi!? La 297, Carpii înfrânți de Galeriu au fost în parte colonizați în Imperiu: Șkipetarii de azi. Carpi au mai fost deportați și de Dioclețian, ceea ce pentru cronicari însemna: «*Carporum natio translata omnis in nostrum solum*» (Aur. Vict., *Caesares*, 39, 48), dar nici peste un veac nu dispar din nordul Dunării, la 380 fiind menționați de Zosimos.

Din relatările altor istorici rezultă prezența în continuare a Dacilor. Astfel, Ioanes Lydus, spune că au fost aduși 500.000 dintre luptătorii cei mai viteji (poate 50.000; în orice caz, mai multe mii - 20.000 - 30.000 - au fost capturați și încorporați în formații auxiliare). Ei sunt amintiți și de Lactanțiu, care afirmă că, după subjugare, recalcitranții (*assiduae ribellantes*) Daci au fost supuși la grele biruri (cf. *Mort. persec.*, 23, 5). Recrutări au continuat în secolele II-III. De unde i-ar fi luat pe Daci, dacă, așa cum crede Eutropiu, ar fi fost exterminați? Mai sunt amintiți de Suidas și de alții.

Când Vopiscus spune, în *Vita Aureliani*, că «a retras armata și provincialii», vrea doar să atenueze gravitatea deciziei de părăsire a provinciei și cetățenilor romani aflători acolo.

Întrucât promovarea tezei privind supraviețuirea limbii dace în limba română depinde în bună măsură de supraviețuirea poporului însuși, se cuvine să ne oprim asupra problemei continuității noastre.

Ea se întemeiază, printre altele, pe următoarele dovezi:

a). Neexterminarea poporului dac și durarea lui aici.

b). Atestarea persistenței populației băștinașe și mai ales a celei modeste de către numismatică, prin tezaurile descoperite în peste 160 de localități, cu monezi de bronz, din secolele III-V.

c). Găsirea, în castrele romane, ca și în așezări și cimitire - alături de ceramica romană - a ceramicii specifice dace, de tipul «ceștii dacice» sau a chiupurilor roșii, alteori cenușii, împodobite cu fâșii de linii ondulate, la

Stolniceni-Vâlcea, Brețcu și Gomalău-Covasna, Cașolt-Sibiu, Lechința pe Mureș și Sf. Gheorghe-Iernut-Năsăud, Soporul de Câmpie-Cluj.

După Pârvan, se pot stabili limitele unei întregi genealogii a ceramicii dace, de la Geții lui Burebista până la Goții, Gepizii și Avarii din primul ev mediu. Cine a transmis formele? Nu se poate da decât un răspuns: aborigenii care au rămas totdeauna pe loc, zice arheologul (*Dacia*, p. 118). Radu Vulpe constată continuitatea ceramicii getice până în sec. III și IV, în culturile Poienești-Vărtiscioiu și Cerneahov-Izvoarele (v. *Dacia*, p. 154), ca și în altele mai târzii.

d). Inscripțiile latine din Dacia confirmă și ele continuitatea, pentru că apar și nume traco-dace, deși în număr mic de 2-3%, dar lucrul este explicabil după H. Daicoviciu ș.a. deoarece Dacii nu-și puteau comanda costisitoare inscripții. Ei nu erau nici iubitori de fast și eternizare epigrafică (cf. Pârvan), aici pe pământ - aș putea adăuga eu -, pe ei interesându-i viața de dincolo. Amintim și faptul că, de multe ori, sub un nume specific roman se ascundea un grec, un sirian sau un dac (cf. Giurescu).

Motivarea dată de Pârvan că Dacii nu erau dornici de fast și eternizare epigrafică mi se pare emoționantă, prin intuirea firii adânci a țaranului nostru, dac sau român, modestia, cuviința, măsura neambiționând epatarea. Aș aduce însă o completare. Poate că neahierea după glorie, eternizare în piatră nu izvorăște numai din simțul măsurii, ci e în legătură și cu concepția sa religioasă, de natură spiritual-celestă: ce-i păsa Dacului de ceea ce se mai petrecea pe pământ cu rămășițele sale, când el, încă în viață fiind, o disprețuia, năzuind cu bucurie la o moarte întru zeul celest, singurul socotit etern!

O inscripție foarte importantă este aceea latină din sec. IV, *Ego Zenovius votum posui*, de la Biertan, județul Sibiu. De asemenea, *Quartine vivas* pe un inel din Micia, județul Hunedoara.

e). Dăinuirea Dacilor e dovedită și de corpurile auxiliare dace din armatele Imperiului: 10 - 11 *alae* și cohorte. H. Daicoviciu spune că «Dacia a furnizat Imperiului până în mijlocul secolului III relativ cele mai multe trupe» (*Limba Dacilor* în «Era socialistă», 1978, nr. 1).

f). Existența în jurul provinciei a Dacilor liberi e tot un argument al continuității populației dace. Ei locuiau în Crișana și Maramureș (cf. descoperirile de la Sântana-Arad, Oradea și Megieșul Aurit), ca și în alte regiuni. Sunt atestați de arheologie «în bazinul inferior al Niprului (Gavrilovaca, Zolotaia-Balca), la vest atingeau cursul mijlociu al Dunării (Budapesta-Tabán), în nord-vest până în Carpații Slovaciei, la sud până-n Balcani» (cf. Gh. Bichir, *Les Daces Libres de l'époque romaine à la lumière des donées archéologiques*, in «Thraco-Dacica, recueil d'études à l'occasion du II-ème Congrès International de Thracologie. Bucarest 4-10 sept. 1970). Am văzut că Antonin Piul și alți împărați luptă cu cei din nordul și vestul provinciei, în sec. II-III; în anul 170 e.n., Costobocii de neam dac (din Moldova-Bucovina-Maramureș) pătrund până în Atica, iar Carpo-Dacii fac incursiuni sub Teodosie la 381 (Zosimos). Numărul lor a crescut prin expatrierea voluntară masivă din provincie spre nord. «Exod al Dacilor liberi către nordul liber»,

zice Pârvan (*Dacia*, p. 150), de unde vor continua să înrâurească ferm pe frații lor ocupați.

g) Continuitatea e dovedită și prin menținerea vechii hidronimii (Donaris, Maris, Prut, Siret, Amutriu, Aluta, Sarmis, Argessos, Tisia, Crisia) și toponimii (Napoca, Drobeta, Potaissa, Sarmizegetusa, Apulum, Dierna, Parolissum etc.). «Sigur e că, la așezarea lor în Dacia, Slavii au găsit aici o toponimie în mare majoritate tracică și numai pe ici și pe colo romanică. Acest lucru trebuie bine fixat, dacă nu vrem să atribuim Slavilor nume de localități ne romanice, care, totuși, n-au nimic de-a face nici cu Slavii, ci sunt pur și simplu toponime getice din care mai sus am dat o serie de probe existente, pentru că ele fuseseră întocmai primite și de noii coloniști ai acestor ținuturi și pronunțate la țară în chip getic încă mult după 270», sublinia Pârvan (*Dacia*, p. 287).

Tot o atestare și recunoaștere trebuie să considerăm și adăugarea la denumirea capitalei a epitetului dac de Sarmizegetusa.

h). Aceeași continuitate mai e dovedită și de împrumuturile lingvistice reciproce dintre Daci și Goți din perioada conviețuirii lor, timp de aproape 300 de ani după 271. Virgil Ștefănescu-Drăgănești, în articolul *Implicații socio-lingvistice și de ordin istoric atestate de Biblia lui Vulfila, din sec. IV e.n.*, (în «Steaua», 1982, nr. 7/410, p. 7 ș.u.), a detectat aceste împrumuturi în traducerea Bibliei în limba gotă. Am împrumutat: *a iubi, hrană, lăutar* etc. Conviețuirea, deci continuitate e cu atât mai relevantă cu cât contactul dintre Goți și Daci era foarte redus. Goții «stăteau în tabere seminomade, de unde trimiteau oameni în sate pentru dijmă» (P.P. Panaitescu). Existența înrâurilor reciproce dovedește pregnant prezența continuă și masivă a elementului autohton în Dacia părăsită de Romani.

i). Se mai pot invoca și alte dovezi lingvistice: vocabule ca *păcură* din *picula*, inexistente în limbile romanice din vest, sau altele, ca *nea, pedestru, june*, existente numai în Transilvania, Banat, Maramureș, lipsind din restul ținutului carpato-dunărean, nu puteau veni din sudul Dunării. Hidronimele slavone au fost luate nu prin filiera ungară, ci direct de la Slavi, cu care am conlocuit aproape cinci veacuri. Unele își mențin și numele românesc. De pildă râul Sebeș, are la vărsare nume unguresc, la mijloc Bistra - slavon și la izvoare Frumoasa - românesc.

j). Dovezile arheologiei, prin săpături în peste 150 de puncte, sunt extrem de concludente pentru dănuirea populației dace, atât după cucerire până la 271, cât și după abandonarea provinciei de oficialitate și armată.

Arheologii au descoperit așezări din sec. I-XII și anume:

- din sec. II-III e.n., la Locusteni (Oltenia), Soporu Ponic (Ardeal) și Poienesti (județul Vaslui);

- din sec. V-VII, la Târgșor, Șirna, Cireșanu, Budureasca (Muntenia), Sighișoara și Valea Răcătăului (Brașov);

- din sec. III-X, la Brăteiu și Alba Iulia (Ardeal), Vedea, Radovanu și Slon (Muntenia);

- din sec. III-XI, complexe de așezări, dar mai ales cele peste 1.000 de

morminte de înhumare și incinerare descoperite în 1980 la Alba Iulia;

- din sec. II-III-IV-V-VII sau II-XII, s-au mai descoperit și în alte localități așezări sau morminte daco-române. Felul cum se înfățișează mormintele, ca și obiectele din ele, denotă rituri de înmormântare specifice autohtonilor, demonstrând astfel persistența lor neîntreruptă.

Prin săpăturile arheologice din cele 150 de puncte, prin elementele materiale de civilizație din secolele IV-XI, scoase la iveală de cercetători în Transilvania, Oltenia, Muntenia, Moldova (1.500 de așezări, cetăți și cimitire) s-a făcut posibilă stabilirea a trei etape:

- civilizația *Brăteiu*, lângă Mediaș, sec. IV-VI, cu ceramică romană și dacă,

- civilizația *Ipoțești-Cândești*, sec. VI-VII, care o continuă prin ceramica specifică, forma râșnițelor de cereale, tiparele de podoabe și cruci,

- civilizația *Dridu*, sec. VIII-IX, cu ceramică tipică, specificul construirii vetrelor și cuptoarelor, unelte diverse, care continuă aceleași tradiții daco-romane și române.

k). Continuitatea mai e dovedită și prin însăși mărturia notarului anonim al regelui Bela (sec. XII), din care rezultă că Ungurii, porniți la cucerirea Ardealului după 896, *au găsit acolo pe Români (Vlahi, organizați în ducatele lui Glad, Menumorut și Gelu, ca și prin confirmarea, independentă, a cronicii ruse de la Kiev, așa zisă a lui Nestor, cum că «Ungurii, după ce au trecut Carpații, începură să se lupte cu Volohii și cu Slavii, care trăiau acolo»*. «Geto-Dacii au fost locuitorii cei mai vechi ai Ardealului, Moldovei și Munteniei», scrie și istoricul ungar Huszti András (*O es ujj Dacia*, f. 1, 1971, p. 5-6. Téglas Gabor, *Istoria comitatului Hunedoara*, Budapesta, 1902, p. 35). Un izvor armean și altul englez confirmă existența Românilor în Dacia în sec. IX, după cum a arătat renumitul orientalist Decei (*Relațiile romano-orientale. Culegere de studii*, București 1978, p. 58; *Românii din sec. IX până în al XIII-lea, în lumina izvoarelor armenesti* în «Anuarul Institutului de istorie națională», vol. VII, București, 1939, pp. 436-440). Ideea autohtoniei e prezentă și la intelectualii occidentali, ca Flavio Biondo, Enea Silviu Piccolomini, Francesco della Vale, Johannes Lebel, Georg Soterius, Martin Felmer ș.a., la Români: Grigore Ureche, Dimitrie Cantemir, stolnicul Cantacuzino etc.

l). Aceeași persistență o mai dovedesc: portul, anumite rituri și obiceiuri - agrare, funebre (ex. incinerarea, larg răspândită, de tradiție dacă), sezoniere etc., melodii populare, jocuri (călușul, menționat de Xenofon) sau colinde întâlnite și azi, principii sau practici juridice încă și astăzi valabile, moștenite de la Traco-Daci, precum și modul de confecționare a uneltelor (identice: toporul, tesla, cuțitoaia etc.).

m). Continuitatea va mai fi demonstrată (în ipoteza că nu se va impune teza că limba dacă n-a pierit, nici n-a fost înlocuită cu latina) și prin persistența însăși a *limbii* Dacilor (nu numai a *poporului* dac) în limba română.

Limba, acest pilon al continuității (al doilea fiind poporul) n-a fost invocat până acum. Situația trebuie îndreptată. Limba dacă trăiește încă.

Toiagul scufundat în apă pare rupt, dar în realitate e tot drept. Tot așa de înșelătoare e și aparența dispariției geto-dacei, a ruperii ei de popor. Tulpina ei se va vedea din nou dreaptă dacă o scoatem din lacul ideilor preconcepute, al inerției, al ignorării logice, al necunoașterii artei Dacilor și a stărilor de lucruri istorice și preistorice. Recunoscând și persistența limbii dace, continuitatea popor-limbă este atestată ca o realitate de nezdruccinat.

n). Am lăsat la urmă un puternic argument, acela al tenacității poporului român, deci, și a celui geto-dac. Dacă un Karl Marx și Gustav Weigand laudă puterea de asimilare a Românilor, alți oameni de știință, ca A. Wirth, vorbesc admirativ despre tenacitatea lor: «*Die Rumänen sind die zäheste Rasse der Erde, selbst die Kinder Israels nicht ausgenommen*». «Românii sunt cea mai tenace rasă de pe lume, neexceptând nici chiar pe fiii lui Israel», deoarece - continuă Wirth - «Evrei au existat totdeauna, dar Românii dispăruseră 8-9 secole. Așa de complet dispăruți, ca anumite pâraie din Jura suabă și din Karst, care curg pe mile întregi pe sub pământ. Deodată însă, în secolul al XIII-lea, răsar din nou și de data aceasta rămân. De atunci încoace s-au extins în jur, ca un mare potop, formând o inundație de-a dreptul nețârmurită. Au fost în afara steagului lor, sub nu mai puțin de cinci flamuri, dar nici un popor superior n-a fost în stare să-i pună la pământ. Dimpotrivă, ei îi presează pe stăpâni» (*Der Balkan*, 1924, passim).

o). Argument prin comparație: în invazie au rămas pe loc Gali, Iberi, Italieni etc. De ce să fi făcut excepție Dacii?

p). În sfârșit, argumentul, extrem de important, al lui Pârvan, anume că istoria nu cunoaște, în general, cazuri de dispariție bruscă a unui popor de pe scena ei. Aceeași idee o întâlnim și la Guido Mansuelli și alți istorici străini.

Argumentele înfățișate sunt elocvente. Populația Daciei a trăit pe pământul ei încă din neolitic - și mai înainte - și a continuat și continuă să-l locuiască. Pentru o documentație mai largă pot fi consultate unele din numeroasele lucrări de istorie și arheologie publicate, pe care din lipsă de spațiu nu le pot înșirui. Printre autorii care au demonstrat cu rigoare științifică teza continuității citez doar câțiva, deși ar merita o sumedenie: A.D. Xenopol, V. Pârvan, N. Iorga, Emil Petrovici, Sextil Pușcariu, printre mărimile de primul rang, dar și C. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Radu Vulpe, D. Tudor, Gh.I. Brătianu, I. Nestor, D. Berciu ori Aurelian Petre, I.H. Crișan, Gh. Bichir, Louis Halphen, M. Friedwanger, Lajos Tamás, Ernst Gamilschegg, Margareta Constantiniu, D. Protase, Eugenia Zaharia, Vl. Iliescu, Radu Florescu, Em. Popescu, I. Bârză, D.Gh. Teodor, Aurel Decei și alți străluciți cercetători, omiși fără voie.

LA IZVOARELE ISTRULUI

de CONSTANTIN BĂRBULESCU

Continuare din nr. 143, octombrie 1986

Bagajul lui Traian, care se afla pe malul drept al fluviului, în dreptul ostrovului Ogradena, prin forma sa, identică cu a unui «zămislitor mădular», pare să confirme locul unde a fost mutilat Uranos, tot așa cum poate să reprezinte una din stelele ridicate de faraonul egiptean Sesosis (Sesostris ?) despre care se spune că: «pe coloanele înălțate pe pământul popoarelor războinice erau înfățișate părțile rușinoase ale bărbaților, pe câtă vreme se vedeau acelea ale femeilor pe monumentele ridicate în ținuturile locuite de popoarele fricoase și slăbănoage» (Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, Ed. Sport-Turism, București 1981, I, LIV,8; Herodot, *Istoriei*, vol. I, Ed. Științifică, București 1961, II, 102).

Aci, lângă ostrovul Ogradena s-au încheiat peripețiile din acea zi ale lui Ulise și ale soților săi. Navigând timp de 13 ore și 21 minute, Aheii au reușit să parcurgă într-o singură zi întreg itinerariul descris de Homer, trecând pe lângă «orașele» locuite în acele timpuri.

Ajungând la ostrovul Ogradena, corabia care purta pe Ulise și pe însoțitorii săi pătrunsese în *Țara Ceraunia*. Includea întreaga vale a Cernei, marea Cerauniei (Marea lui Cronos) și brațul (Fluviul Ogyges) în mijocul căruia se afla insula numită Nymphaia și Ogygia, Apollonios din Rhodos și Homer consemnând că această insulă aparținea crăieșei Calypso, fiica lui Atlas, în aval, probabil chiar în continuare fiind «*Izvoarele Istrului*». Limanul cu apă dulce unde a acostat corabia era malul stâng al fluviului, în această zonă existând o luncă relativ largă, brăzdată de râurile și văile Satului, Sacadal și Ieșelnița, afluenți ai Dunării.

După câteva ore de la acostare, în a treia parte a nopții (ora 3 dimineața), a pornit o furtună puternică.

Furtunile din defileul Dunării au unele caracteristici aparte. Mișcările aerului au un caracter turbulent în porțiunile sinuoase, intensificându-se în cadrul sectoarelor rectilinii, când orientarea acestora corespunde vântului, a cărui viteză medie este de 4,9 - 5,9 m/s dinspre nord-vest și 4,5 - 5,1 m/s dinspre vest. În majoritatea cazurilor, pe culoarele fluviului se dezvoltă curenți de descărcare, adesea foarte intenși, când între cele două compartimente situate spre vest și spre est de arcul Munților Carpați și Balcani se creează diferențe de presiune atmosferică (cf. *Geografia Dunării românești*, Institutul de Geologie și Geografie al Academiei, București 1969, pp. 78-79), caracteristici meteorologice pe care le regăsim frecvent în legendele despre Zeus Hronidul și Hera. Necunoscând cursul fluviului în aval, Ulise nu putea să continue

navigația presupunând pericolele care îl așteptau chiar în condiții normale.

Fiind în luna august, când apele fluviului ating 50 la sută din cota maximă, la trecerea prin Golful Dubova a văzut peștera Gaura Fetii, singurul loc potrivit pentru acostarea corabiei și s-a îndreptat într-acolo. Navigarea împotriva curentului apei, printre stâncile de la Cazanele Mici, pe timp de furtună, a necesitat un timp de două trei ore și astfel în jurul orei 5 dimineața au reușit să acosteze la peștera a cărei formă l-a determinat pe Ulise să o numească «Lăcaș frumos de zâne» și nu de zei (Bibl.26, XII, 438-441).

Furtuna a durat o lună de zile. În acest timp, soții lui Ulise, care juraseră că nu se vor atinge de vitele sfinte ce pășteau pe pajiștile de lângă țârm, s-au hrănit din bunătățile primite de la Circe, iar la terminarea lor, au început să pescuiască și să vâneze păsări.

În ultima săptămână, în absența lui Ulise, plecat să se roage zeilor din ostrovul din apropiere (Ogradena), unde a adormit, soții lui au încălcat jurământul, răpind și sacrificând «boii cei mândri și frumoși» (Bibl.26, XII, 491-499).

La încetarea furtunii, navigatorii au pornit din nou la drum, pe o vreme cețoasă. Nu se depărtaseră prea mult de ostrovul (Ogradena) la care ajunseseră din nou, când a pornit o nouă furtună însoțită de puternice descărcări electrice. Interpretată ca un semn rău prevestitor dat de zei pentru fapta soților săi, Ulise hotărăște să se înapoieze la peștera care îl adăpostise timp de o lună de zile.

Ajuns din nou în Cazanele Mici, din cauza întunericii produs de ceață, a apei mici (în luna septembrie apele Dunării ating cea mai mică cotă -41 la sută - din cota maximă) și mai ales după ce cârmaciul a fost ucis de catargul rupt de furtună, navigatorii s-au demoralizat. Corabia s-a izbit de stânci, soții lui Ulise au fost luați de vârtoarea apelor și au murit înecați, scăpând numai Ulise. Un timp, Ulise s-a ținut pe corabia care se destrăma. Cu ajutorul catargului și al unei grinzi desprinse din corabie și împins de vântul de miazănoapte (Munteanul), Ulise a ajuns din nou la Cazanele Mari, plutind pe sub malul abrupt din stânga fluviului, ferit astfel de privirile Scyllei. Ajuns aproape de Colțul Minerva, risca să fie împins spre Diavolschi Vir, dar el a lăsat grinzile, care au intrat în mijlocul bulboanelor, și s-a agățat de smochinul sălbatec crescut pe Colțul Minerva (Bibl.26, XII, 589-628).

După circa 8 ore, când grinzile înapoiate din vâltori au ajuns din nou în apropierea lui, sleit de puteri datorită poziției în care a stat timp atât de îndelungat, Ulise s-a aruncat între ele și, vâslind cu disperare cu brațele, a reușit să înainteze spre malul stâng, pe lângă care a continuat să plutească până la Golful Dubova.

De la Golful Dubova, ajutat probabil și de locuitorii de aci, s-a îndreptat spre reședința conducătoarei țării, crăiasa Calypso, care sălășluia într-o peșteră mare, descrisă de Homer cu o serie de detalii precise, ușurând identificarea ei cu Peștera Hoșilor de la Băile Herculane, zonă în care flora, fauna, descrierea geografică este identică cu cea existentă în zilele noastre (în insula Ada-Kaleh existau chiar și doi chiparoși în cimitirul turcesc).

Spre deosebire de reședința lui Circe, unde sunt amintite «patru fiice ale râurilor sfinte», aici sunt menționate «patru fântâni zidite aproape-n șir», acestea remarcând existența unor izvoare ale căror caracteristici se deosebeau net de cele obișnuite.

Referindu-se la amenajarea băilor (Herculane) de către împărații romani, N. Stoica spune: «Zișii împărați toată apa caldă de la 4 bae a lui Hercules luund-o într-un jgheab cu canal, pângă apa Cernii în jos pre unde-i calea frumoasă, la Baia Mare, la moara făcută au adus-o iarna cu vara au măcinat» (Op. cit., p. 83). Izvoarele Hercule sunt la mai puțin de 200 m de la Peștera (Grotă) Hoților și au originea într-o peșteră adâncă, cauză din care probabil că Homer le-a considerat ca «zidite». Important este însă că el avea cunoștință de ele.

Faptul că săpăturile arheologice din această peșteră au scos la iveală urme de locuire a căror vechime se ridică la 40.000-35.000 ani î.e.n. (*Atlasul Complex Porțile de Fier*, București 1972, p. 195) indică probabilitatea ca aci să se fi născut și să fi locuit și alți zei, titani sau eroi anteriori lui Calypso, legendele furnizând astfel de informații.

Homer ne informează și despre aceea că Ulise a stat în aceste părți șapte ani, timp în care, datorită insistențelor crăiesei - a cărei dorință era să-l rețină ca soț - sta toată ziua pe stâncile din fața ostrovului (Ogygia) și numai noaptea mergea să se culce «de silă», «la casa crăiesei» (Bibl. 26, V, 204-209), deși după alți autori aveau împreună un fiu, pe Auson, strămoșul Ausonilor.

La intervenția zeilor, Ulise a construit o plută, de fapt o mini-corabie, și pe la începutul lunii octombrie (1.175 î.e.n.) a pornit din capătul de est al ostrovului (Ogygia) spre Itaca (Bibl.26, V, 349-374).

Va urma

Tracii în lumina noilor cercetări

de GH. BRĂTESCU

În toamna lui 1986 s-a desfășurat, la Oradea, cel de la IX-lea Simpozion național de tracologie, organizat de Institutul de Tracologie din București, Muzeul Țării Crișurilor și Comitetul de cultură și educație al județului Bihor. Lucrările simpozionului, închinat aniversării a 2.500 de ani de la prima atestare scrisă a luptei Geților împotriva armatei persane, din anul 514

î.e.n., s-au axat pe tema *Autohtonie, continuitate, unitate multimilenară în istoria poporului român*, integrându-se organic în preocupările ample de cercetare cât mai profundă a istoriei țării noastre, a trecutului poporului român. La lucrări au luat parte cercetători din întreaga țară, atât din domeniul istoriei și arheologiei, cât și etnografiei, paleontologiei, paleobotanicii, paleofaunei și folclorului, dezbaterile având un larg caracter interdisciplinar.

În legătură cu rezultatele științifice ale Simpozionului de la Oradea, prof. univ. dr. docent DUMITRU BERCIU, președintele Institutului de Tracologie din București, ne-a acordat următorul interviu:

- *Una dintre principalele direcții de cercetare ale specialiștilor noștri este, după câte știu, lămurirea în cele mai discrete detalii a problemei genezei Tracilor, temă de o deosebită importanță, asupra căreia s-au aplecat somități ale științelor istorice din țara noastră și de peste hotare. Ce elemente noi au scos la lumină în această direcție de investigație lucrările recentului simpozion?*

- O bună parte din cele aproximativ 30 de comunicări prezentate, precum și numeroase luări de cuvânt s-au axat pe problema formării neamurilor trace, în pragul mileniului II î.e.n. S-a înfățișat faptul că geneza Tracilor constituie un fenomen general caracteristic zonei carpato-danubiano-pontice, subliniindu-se că acest proces s-a petrecut în nord-vestul României de astăzi, precum și în zone vecine (Ungaria și Cehoslovacia actuale). Remarcabile sunt în această privință rezultatele arheologilor și cercetătorilor din județele Arad, Bihor și Satu Mare, ale căror lucrări cu caracter zonal se integrează în mod fericit și armonios în istoria unică și unitară a poporului român. De asemenea, au mai fost făcute comunicări cu caracter republican privind precizarea unor cronologii, succesiuni de etape, conținutul și raporturile dintre diferite culturi etc. din Transilvania, Moldova, Bucovina, Dobrogea, Oltenia și Muntenia.

- *Elucidarea locului de geneză al Tracilor constituie, după părerea mea, un succes de mare prestigiu al științei românești. Rămânând la acest domeniu îmi amintesc că dv. ați enunțat încă în anii imediat următori celui de al doilea război mondial, cu titlu de ipoteză, ca zonă de naștere a Tracilor, spațiul carpato-danubiano-pontic. Ce sentiment aveți acum, când gândurile dv. s-au adevărat?*

- Presupunerile făcute de mine atunci se bazau nu numai pe intuiție, ci și pe temeiul unor indicii arheologice existente la acea dată, care ulterior s-au îmbogățit. Desigur, ipoteza a devenit în momentul de față certitudine. Se poate afirma astăzi, cu deplin temei, că Tracii n-au venit de nicăieri, ci s-au născut aici, pe vatra Daciei străvechi. Arheologii au constatat o puternică și neîntreruptă continuitate etnoculturală în spațiul carpato-danubiano-pontic și nord-est balcanic a populației de la sfârșitul mileniului III î.e.n., până astăzi.

- *În ce măsură comunicările din cadrul simpozionului au abordat o altă problemă importantă, anume aceea a formării primei epoci a fierului pe teri-*

toriul țării noastre, de etnicitate tracică?

- Descoperirile recente făcute în nord-vestul țării, cele din Bucovina și Dobrogea au aruncat lumini noi asupra genezei Hallstatului. S-a putut trage concluzia, pe baza documentelor prezentate, că, spre sfârșitul mileniului II î.e.n., ca și al începutului celui următor, s-a petrecut, pe o vastă arie, o mișcare de triburi, datorită căreia culturile existente în diferite zone se organizează, având ca final formarea unei culturi unitare tot de etnicitate tracică. Fenomenul se reflectă în special în ceramică și produsele metalurgiei bronzului. Prin urmare, aceste descoperiri ne arată că este vorba de unul și același popor intrat pe o nouă treaptă de dezvoltare.

- Simpozionul a luat în dezbatere și geneza Geto-Dacilor care, știm, au făcut parte din același mare neam al Tracilor?

- Întrebarea este firească și țin să precizez că această problemă a îmbrăcat un caracter mai larg, cu atât mai mult cu cât Geto-Dacii, ca ramură nordică a lumii general tracice, au avut rolul istoric cel mai important în etnia respectivă, mai ales în vremea lui Burebista și Decebal. Descoperirile făcute în Moldova și Transilvania au dus la lămurirea unor aspecte ale vieții spirituale ale Geto-Dacilor. Este vorba de rituri și ritualuri, arta plastică și arhitectura de factură religioasă. Nu au fost pierdute din vedere nici problemele romanizării Dacilor, ale sintezei daco-romane ca factor esențial al etnogenezei românești.

- Rămânând în același cadru al dialogului, ce elemente noi s-au adăugat cu privire la Dacii liberi, apoi la capitolul continuității atât în epoca romană, cât și după anul 271, al retragerii aureliene?

- Și în această problemă s-au adus date noi care au lărgit viziunea noastră, mai cu seamă aceea privind continuitatea în perioada romană și post-romană a populației autohtone. Vreau să amintesc aici comunicările privind descoperirile de noi așezări umane din această perioadă, de materiale arheologice cu caracter dacic găsite în fostele castre și orașe romane. Acestea dovedesc indubitabil că populația autohtonă daco-romană a rămas pe loc, retrăgându-se din Dacia doar administrația și armata romană. Trebuie spus cu tărie că procesul respectiv este un fapt absolut cert, probat științific, care nu mai comportă nici un fel de contradicție.

- Programul simpozionului a cuprins o secțiune specială, consacrată perioadei feudale timpurii românești, precum și continuității unor elemente culturale venind din perioadele istorice mai vechi ale poporului nostru. Sigur, nu vă propun să le abordăm pe toate. V-aș ruga să rămânem la satul românesc medieval. Sunteți de acord?

- Desigur. De la început, trebuie precizat că însuși conceptul de sat amintește dăinuiri mai vechi. Chiar numele *sat* vine de la *fossatum*, cuvânt latinesc care înseamnă loc întărit. Iar satul era centrul organizat al unei obști sătești, fenomen social păstrat în tradiția populară până în zilele noastre. În final, doresc să adaug că simpozionul și-a atins scopul urmărit, lucrările desfășurându-se la un nivel academic, adăugându-se noi pagini la istoria multimilenară a poporului român.

Sesiunea științifică dedicată împlinirii a 2.500 de ani de lupte și de jertfe pentru libertate și neatârnaire.

Aniversarea a 2.500 de ani de la primele lupte ale poporului geto-dac pentru libertate și independență a fost marcată în întreaga țară prin organizarea a numeroase expuneri, simpozioane, expoziții, recitaluri și poezie.

Printre acestea o semnificație deosebită a avut sesiunea științifică din ziua de 20 decembrie 1986, organizată la București de Academia Română și de Ministerul Apărării Naționale. Au prezentat comunicări importanți reprezentanți ai istoriografiei române contemporane, ca Radu Voinea, Dumitru Ghișe, Gheorghe Tudor, Emil Condurachi, Mircea Petrescu-Dâmbovița, Camil Mureșan, Iulian Cârțână, Viorica Neculau, Ion Ardeleanu, Șt. Pascu.

Din bogatul material prezentat, amintim câteva comunicări ce răspund mai direct preocupărilor revistei noastre.

Astfel, în comunicarea *Epopeea luptelor strămoșilor noștri Geto-Daci pentru apărarea vetrei străbune*, Gheorghe Tudor evocă luptele poporului geto-dac purtate cu strălucire de-a lungul întregului ev antic împotriva unor mari imperii și armate de invazie. Se subliniază că forța și eficiența luptei sale au izvorât dintr-o mare iubire de patrie și de neam, din neîmpăcarea cu dominația străină, din hotărârea sa de a-și apăra ființa etnică, glia și independența.

Eroica epopee a strămoșilor poporului român a căpătat noi dimensiuni și a atins cote valorice impresionante în epoca lui Burebista, fondatorul primului stat dac centralizat și independent la scara întregului spațiu carpato-danubian. Proeminent conducător de stat și de oaste, Burebista a organizat și desfășurat în timp scurt ample campanii militare. Lupta poporului geto-dac a cunoscut noi dimensiuni în timpul confruntărilor dintre Regatul Daciei, sub conducerea lui Decebal, și Imperiul Roman. Decebal a intrat în conștiința poporului nostru ca unul dintre cei mai mari conducători de stat și de oaste, mare om politic și abil diplomat, calități puse în slujba apărării vetrei străbune.

Emil Condurachi, în comunicarea *Izvoare și mărturii privind civilizația materială și spirituală a Geto-Dacilor și contribuția ei la patrimoniul cultural european*, subliniază că informațiile care privesc Dacia aduc cu ele dovada că istoria Geto-Dacilor și a populațiilor învecinate intrase de mult în orizontul istoricilor și geografilor antici. Izvoarele - de la Herodot din Halicarnas, Anaximandru și Hecateu din Milet, Tucidide etc. până la Strabo și alți autori antici - pun în lumină lupta neînfricată a Geto-Dacilor pentru apărarea libertății și a teritoriului, constituirea statului centralizat, geneza culturii geto-dacice și dimensiunile acesteia.

Cunoscutul istoric afirmă: Atât cercetările arheologice cât și unele izvoare antice arată o cultură materială și spirituală a Dacilor, care n-a încetat să facă progrese de-a lungul secolelor, ceea ce-i asigură un loc însemnat în cadrul cultuii europene contemporane ei. Sanctuarele-temple de la Sarmizegetusa, cetățile din Moldova și din Muntenia, măiestria lor artistică, ilustrată în special de splendidele piese de argint de la Sincrăieni și din alte așezări dacice reprezintă un ansamblu unic în Europa. Atari realizări au fost îndelung pregătite pe parcursul primului mileniu înaintea erei noastre. Persistența, continuitatea de viață, în strânsă legătură cu pământul țării, ce caracterizau pe Daci, s-au transmis descendenților lor, poporul român, nelăsând loc nici unei îndoieli asupra vechimii unor tradiții care, evident, transformate de-a lungul secolelor, pentru a se adapta nevoilor vremii, și-au păstrat totuși caracterul lor specific.

În comunicarea *Poporul român - rezultat al împlinirii civilizațiilor dace și romane*, Mircea Petrescu-Dâmbovița arată că procesul de etnogeneză românească este mereu actual întrucât privește o etapă fundamentală a istoriei poporului român, care, prin rezultatele investigațiilor, se îmbogățește continuu cu noi date. O serie de mărturii, date și dovezi istorice atestă continuitatea populației autohtone din spațiul carpato-dunărean, unitatea culturală, etnică și politică a acestei populații, formarea poporului român, întruchipând cele mai înalte virtuți ale Dacilor și Romanilor, constituirea și menținerea sa de-a lungul veacurilor între populațiile de alte origini. Apar ca nefondate științific - se arată în comunicare - unele teze privind o romanitate redusă sau chiar inexistența ei în unele părți ale spațiului carpato-dunărean, respectiv a neromanizării Dacilor în teritoriile estice ale vechii Dacii și a slavizării și apoi românizării lor ulterioare. În acest fel se neagă, în mod nefondat, procesul de romanizare la est de Carpați, ignorându-se numeroasele dovezi arheologice și numismatice scoase la iveală.

Romanitatea spațiului carpato-dunărean a putut să supraviețuiască pentru că substratul traco-geto-dacic, pe care s-a altoit stratul român, avea el însuși străvechi și puternice legături în pământul Daciei.

Comunicarea *Cucerirea independenței depline de stat a României în 1977 și făurirea statului național unitar în 1918 - încununare a luptelor necurmate ale poporului nostru pentru păstrarea ființei naționale, pentru refacerea unității de stat pe vechea vatră dacică*, prezentată de Camil Mureșan, exprimă concepția istoriografiei românești cu privire la continuitatea istoriei locuitorilor de totdeauna ai gliei noastre străbune. De aceea momentele privind cucerirea independenței din 1877 și înfăptuirea statului național unitar din 1918 sunt văzute în coerentă continuare cu lupta din anul 514 î.e.n., când strămoșii își apărau ființa, glia și libertatea în fața pericolului persan.

Alte documentate comunicări subliniază că valorile specifice ale strămoșilor sunt trăite, cultivate și apărate și astăzi, cu tenacitate, hotărâre și firească mândrie de originea noastră daco-romană.

REDAȚIA

rială, dinastiile, viața culturală și artistică, configurând o imagine unde Dacia romană apare cu o extraordinară identitate socială și politică. E vorba mai ales de perioada cuprinsă între anii 106-306, a ceea ce istoricul numește *Mileniul Imperial al Daciei*. Sinteza lui Iosif Constantin Drăgan este gândită din perspectiva unei reactualizări, unei noi explorări critice. Viața daco-romană este reînviată ca o civilizație superioară care s-a desăvârșit și și-a impus valorile în mileniul imperial. Opera a fost posibilă în urma conviețuirii daco-romane, unei sincronizări în timp, formând o sinteză originală.

Teoria nouă pe care o susține și o formulează Iosif Constantin Drăgan, cu argumente, cu dovezi, cu memoria documentelor de arhivă, cu o bibliografie adusă la zi și de cea mai bună calitate, este, după acad. Ștefan Pascu, ideea neîntreruptei continuități, expresie a adevărului istoric și a realității obiective, temeinic pusă în evidență: «... continuitatea neîntreruptă a populației daco-romane și a poporului român în teritoriile sale de naștere, spațiul carpato-dunăreano-pontic pe de o parte, pe de altă parte rolul elementelor daco-romane în Imperiul Roman în general și îndeosebi în Imperiul Roman de Răsărit. Este vorba de autonomia Daciei după retragerea armatelor și a oficialității romane din Dacia nord-dunăreană la 271-274, dar rămânerea, într-un fel sau altul, în continuare, în viața și istoria Imperiului Roman, prin rolul politic jucat în Imperiul Roman de unii împărați de sorginte traco-dacă». Toate aceste adevăruri, realități, idei formează spațiile de semnificații ale sintezei, focarele ei de simboluri și de reflecții. Iosif Constantin Drăgan ne dă o imagine clară, de amploare, convingătoare a integrării Daciei în Imperiu și contribuția ei la istoria acestuia. Polemizând cu unii istorici care susțineau că după anul 271 Romanii s-ar fi retras cu totul din Dacia, istoricul reconstituie întregul dosar al problemei, controverselor, aducând noi argumente, noi date care îi confirmă teoria, romanizarea, continuitatea în Dacia după retragerea lui Aurelian. El analizează pe larg și obiectiv situația economică a provinciei: «Dacia devine provincie imperială, condusă de un *legatus Augusti pro praetore* de rang consular, așa cum era și provincia Baetica unde fusese creată cu ani în urmă colonia Italica, locul de baștină al lui Traian. Ea depindea, ca puține alte provincii, direct de împărat». Dacia era foarte bogată, cu un număr extrem de mare de locuitori, cu numeroase mine de aur, cu *tezaurul dacic* atât de mult râvnit de Romani. Părăsirea ei totală este o legendă, pe care astăzi Iosif Constantin Drăgan o combate, o reconsideră și, pe baza unor dovezi de netăgăduit, punctul său de vedere este în acord cu adevărul istoric.

Concluziile lui Iosif Constantin Drăgan sunt rodul unei profunde meditații care se sprijină pe faptele înregistrate de-a lungul istoriei. Toate argumentele, probele aduse în discuție ne pun în fața unor realități verificate și care schimbă perspectiva, restabilind adevărata situație și condiție a Daciei în mileniul imperial: «... *istoria Daciei se confundă cu istoria Imperiului Roman nu numai între anii 106 și 271, dar și după această ultimă dată*. Locuitorii de la nordul Dunării, prin romanizare, se asimilează romanității care biruise sud-estul european. Ei fac parte din această romanitate și sunt moștenitorii ei. Istoria Românilor este și istoria acestei romanități...».

MILENIUL IMPERIAL AL DĂCIEI
operă în limba română de Iosif Constantin Drăgan
(Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, 285 pagini)

poate fi comandată la:

EDITRICE NAGARD
20122 Milano - Via Larga 11,

trimițând un cec bancar de 10 dolari USA
sau contravaloarea în altă valută
în care sunt incluse cheltuielile de expediție.

Mileniul Imperial al Daciei este și o monografie a vieții sociale și politice din imperiu. Microsintezele despre idealul imperial, ordinele politice și sociale, despre administrația, funcțiile publice, justiția, orașele, familia, educația romană nu sunt descrieri ale unei existențe arhaice, ci și o valorificare critică a ceea ce a rezistat ca forme ale spiritului roman în conștiința românească și europeană. De fapt, sinteza lui Iosif Constantin Drăgan este o exemplară confruntare între lumea civilizației și culturii daco-romane și noi, cei de azi, confruntare care scoate în evidență o moștenire neobișnuită, preluată și valorificată de-a lungul secolelor. Memoria ei vorbește conștiinței românești, actualității. *Mileniul...* mai cuprinde și o galerie de *portrete* ale împăraților romani și traci, o rememorare a tuturor războaielor purtate. Istoricul susține un admirabil dialog cu formele de viață romană. Tabloul prezentat de Iosif Constantin Drăgan, de un autentic realism al faptelor, al evenimentelor din epocă, creează sentimentul unei grandioase și unice vieți pusă sub semnul construcției, eternului.

Mileniul Imperial al Daciei este o construcție critică memorabilă, unde istoria trăiește din faptă și idee, din conștiința unui destin european. Cu arta unui povestitor și portretist înzestrat cu harul formulărilor penetrante, Iosif Constantin Drăgan a reactualizat viața mileniului imperial într-o sinteză care va rămâne să vorbească de strămoșii noștri traco-daci și romani, de cei care au purtat purpura Imperiului Roman, mărturie a unei istorii ce răspunde și astăzi conștiinței că suntem în lume o națiune care își preamărește trecutul, eroii. Sinteza lui Iosif Constantin Drăgan este, de fapt, o lecție de istorie românească ținută cu înflăcărare și patos într-un amfiteatru roman.

Mileniul Imperial

Sublim ne-apare și-ntegral
Mileniul traco-dac imperial.
Identitatea noastră de granit
Ne este Decebal, el ne-a unit.
Traian, din neamul vajnic trac,
I-a devenit părinte străvechiului stat dac.
Traian, cu imperiale legi și planuri,
Era inspirator în urbi și pe lanuri.
Dar Daciei salvatoare rămasu-i-a datoare
Roma, ce-ajunsesse la și mai mare-onoare.
Aveau s-aștepte-o reînviere
Gelu și Glad, o nouă-ntemeiere.
Acum ne reafirmăm - moment crucial -
Nemuritorul nost'Mileniu imperial!

MIHAI TÂRNĂVEANU

Redacția mulțumește colaboratorilor pentru materialele trimise și recomandă ca articolele să fie clare, concise, cu material ilustrativ. Fiecare autor își asumă responsabilitatea ipotezelor enunțate și a exactității datelor.

Întrucât revista Noi Tracii a devenit organ al Centrului European de Studii Trace, articolele pot fi trimise și în limbi de largă circulație - engleză, franceză, germană, spaniolă, italiană.

Colaboratorii din România pot trimite manuscrisele dactilografiate și atent corectate și la adresa: Ion Coja, Căsuța poștală 73-17, București.

SPAȚIUL TRACIC

«Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor» (*Herodot*)

CUPRINSUL

Adina Berciu-Drăghiescu, «Cei mai viteji și mai drepți dintre Traci»	1
G. Vaida și I. Cionchin, <i>Originea numelui «Voicu»</i>	4
Aurel Stoicanu, <i>Teza falsă a dispariției geto-dacei</i>	6
Constantin Bărbulescu, <i>La izvoarele Istrului (Continuare din nr. 143, oct. 1986)</i>	13
Gh. Brătescu, <i>Tracii în lumina noilor cercetări</i>	15
Redacția, <i>Sesiunea științifică dedicată împlinirii a 2.500 de ani de lupte și jertfe pentru libertate și neatârnavare</i>	18
Zaharia Sângeorzan, <i>Memoria istoriei</i>	20
Mihai Târnavăeanu, <i>Mileniul Imperial</i>	23

NOI TRACII
Redacția: Via Larga, 11 - Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)